

شرکت‌های با مسؤولیت محدود

دکتر بهزاد نجفی

دکتر داروساز و کارشناس مسایل حقوقی

شرکت سهامی تعیین کرده است. لذا بهتر است در اصلاح قانون تجارت، در این گونه موارد به جای «نفر» از «شخص» استفاده شود. ثانیاً قید «برای امور تجاری» زاید به نظر می‌رسد. زیرا انواع شرکت‌های تجاری برای امور تجاری تشکیل می‌شوند و این ویژگی مختص شرکت با مسؤولیت محدود نیست. دومین ویژگی شرکت با مسؤولیت محدود، اسم آن است. طبق ماده ۹۵ قانون تجارت درج عبارت «با مسؤولیت محدود» در اسم این نوع شرکت ضروری است در غیر این صورت شرکت در قبال اشخاص ثالث شرکت تضامنی محسوب خواهد شد. همچنین ذکر نام هر یک از شرکا در اسم شرکت با مسؤولیت محدود ممنوع است. به نظر می‌رسد ماده ۹۵ به شرح فوق در رابطه با اسم شرکت با مسؤولیت محدود مبهم بوده و تکلیف شرکتی را که به طور ناقص مقررات مربوط

بعد از شرکت‌های سهامی شرکت‌های با مسؤولیت محدود از متداول‌ترین انواع شرکت‌های تجاری در ایران می‌باشند. طبق ماده ۹۴ قانون تجارت، شرکت با مسؤولیت محدود شرکتی است که بین دو یا چند نفر برای امور تجاری تشکیل شده و هر یک از شرکا بدون این که سرمایه به سهام یا قطعات سهام تقسیم شده باشد، فقط تا میزان سرمایه خود در شرکت مسؤول قروض و تعهدات شرکت است. در این تعریف قانونی از شرکت با مسؤولیت محدود می‌توان چند نقص مشاهده کرد: اولاً قید «دو یا چند نفر» به این مفهوم است که اشخاص حقوقی نمی‌توانند در این نوع از شرکت‌ها مشارکت داشته باشند. در صورتی که به نظر می‌رسد ذهنیت و قصد تهی‌کنندگان قانون مزبور این چنین نبوده است. زیرا حتی ماده ۳ اصلاحیه قانون تجارت نیز حداقل ۳ نفر شریک برای تشکیل

محدود مقررات مواد ۹۶ و ۹۷ این قانون به شرح فوق را رعایت نکنند، تشکیل آن به رسمیت شناخته نخواهد شد. لیکن شرکا این چنین شرکتی در مقابل اشخاص ثالث کماکان مسؤول خواهند بود.

طبق ماده ۱۰۲ قانون تجارت پس از تشکیل شرکت با مسؤولیت محدود انتشار سهم‌الشرکه هر یک از شرکا به صورت اوراق تجاری اعم از با نام و بی نام که بتوان آن‌ها را مورد داد و ستد قرار داد ممنوع می‌باشد.

چنانچه هر یک از شرکا مایل به انتقال سهم‌الشرکه خود باشند باید این تصمیم قبلاً به تصویب صاحبان حداقل سه چهارم سرمایه شرکت که دارای اکثریت عددی نیز باشند صورت گیرد به عبارت دیگر چنانچه یکی از شرکا ۸۰ درصد از سرمایه شرکت را در اختیار داشته باشد بدون رضایت اقلیت شرکا نمی‌توانند سهم‌الشرکه خود را واگذار کنند.

هم‌چنین طبق ماده ۱۰۳ قانون تجارت، انتقال سهم‌الشرکه در شرکت با مسؤولیت محدود باید به موجب «سند رسمی» صورت گیرد.

ماده ۱۲۸۷ قانون مدنی «سند رسمی» را این چنین تعریف کرده است:

«اسنادی که در اداره اسناد و املاک و یا دفاتر اسناد رسمی یا در نزد سایر مأمورین رسمی در حدود صلاحیت آن‌ها و بر طبق مقررات قانون تنظیم شده باشد، رسمی است.»

طبق ماده ۱۰۴ قانون تجارت، شرکت با مسؤولیت محدود به وسیله یک یا چند نفر مدیر موظف با غیرموظف که از بین شرکا یا خارج برای مدت محدود یا نامحدود معین می‌شوند اداره می‌گردد.

این ماده دارای ایرادات زیر است:

■ مرجع تعیین‌کننده مدیر یا مدیران برای شرکت با مسؤولیت محدود معرفی نشده است.

به شرکت به مسؤولیت محدود را در مورد انتخاب اسم رعایت کرده است را روشن نمی‌سازد. زیرا از یک طرف این گونه شرکت‌ها را شرکت تضامنی تلقی کرده است و از طرف دیگر مقررات مربوط به شرکت تضامنی در موارد بعدی قانون تجارت با این گونه شرکت‌ها سازگار نیست.

سرمایه شرکت با مسؤولیت محدود می‌تواند به صورت نقدی و یا غیرنقدی باشد. لیکن طبق ماده ۹۶ موسسین این گونه شرکت‌ها موظفند که کل سرمایه نقدی را تادیه و کل سرمایه غیرنقدی را نیز تقویم و تسلیم کنند.

نظر به این که میزان سهم هر یک از شرکا در این گونه شرکت‌ها توسط برگ سهام مشخص نمی‌شود. لذا ماده ۹۷ ضروری کرده است که در شرکت نامه صراحتاً میزان سهم‌الشرکه غیرنقدی هر یک از شرکا قید شود.

البته بهتر بود در ماده مزبور سهم‌الشرکه نقدی نیز اضافه می‌گردید. به منظور جلوگیری از ارزش‌گذاری غیرواقعی اموال غیرنقدی شرکت ماده ۹۸ قانون تجارت، شرکا شرکت با مسؤولیت محدود را نسبت به ارزش اعلامی برای اموال غیرنقدی در شرکت‌نامه، در مقابل اشخاص ثالث دارای مسؤولیت تضامین کرده است.

اهمیت ارزش‌گذاری سرمایه غیرنقدی شرکت خصوصاً در زمانی که شرکت ورشکسته شود و طلبکاران می‌بایست از سرمایه غیرنقدی شرکت مطالباتشان را وصل کنند جلوه خواهد کرد.

با توجه به اهمیت مقررات مربوط به نحوه اختصاص سرمایه‌های نقدی و غیرنقدی برای تشکیل شرکت با مسؤولیت محدود، طبق ماده ۱۰۰ قانون تجارت، چنانکه شرکتی با مسؤولیت

■ دوره مسؤولیت مدیر را نامحدود دانسته که این موضوع وضعیت نظارت بر مدیر خصوصاً زمانی که مدیر از خارج از شرکای شرکت انتخاب می‌شود را دچار مشکل خواهد ساخت.

■ منظور از «مدیر» در این ماده به درستی تعریف نشده است.

لذا نحوه انتخاب اعضای هیات مدیره و مدیرعامل در چارچوب این ماده مبهم است زیرا طبق مقررات مربوط به شرکتهای سهامی که قبلاً تشریح شده در اصلاحیه قانون تجارت، اصطلاح «مدیر» فقط در مورد اعضای هیات مدیره به کار می‌رود در صورتی که به نظر می‌رسد منظور قانون‌گذار در این ماده مدیرعامل بوده است. لذا ضرورت دارد به منظور هماهنگ‌سازی مقررات مربوط به قانون تجارت، از یک اصطلاح مانند «مدیر» دو مفهوم استنباط نگردد.

ماده ۱۰۵ قانون تجارت در مورد حدود اختیارات مدیران شرکت با مسؤولیت محدود در قبال اشخاص ثالث مقرر داشته است:

«مدیران شرکت کلیه اختیارات لازمه را برای نمایندگی و اداره شرکت خواهند داشت مگر این که در اساسنامه غیر این ترتیب مقرر شده باشد. هر قراردادی راجع به محدود کردن اختیارات مدیران که در اساسنامه تصریح به آن نشده در مقابل اشخاص ثالث باطل و کان لم یکن است.»

لذا طبق ماده مزبور اصل بر این است که مدیران یک شرکت با مسؤولیت محدود از کلیه اختیارات لازم نمایندگی و اداره شرکت برخوردار هستند. مگر این که در اساسنامه آن شرکت اختیارات آن‌ها محدود شده باشد. لذا برای اشخاص طرف معامله این گونه شرکتهای آگاهی از اساسنامه شرکت قبل از انعقاد معامله با مدیران شرکت ضروری است.

در صورتی که در کشور ما مطالبه اساسنامه شرکت طرف معامله و مطالبه آن قبل از انجام معامله و امضای قرارداد عرف نمی‌باشد و بنابراین اعمال این حق قانونی برای اشخاص ثالث طرف معامله شرکتهای با مسؤولیت محدود مشکل است. در شرکتهای با مسؤولیت محدود، یکی از نکات حایز اهمیت، نحوه تصمیم‌گیری صاحبان سرمایه شرکت می‌باشد.

در این رابطه تفاوت‌هایی با شرکتهای سهامی وجود دارد که به آن اشاره خواهد شد.

طبق ماده ۱۰۷ قانون تجارت، شرکا در شرکت با مسؤولیت محدود حق دارند که به هر نحوی که به توافق برسند حق تصمیم‌گیری بین خود را اساسنامه تعیین کنند و در صورتی که ترتیب خاصی در اساسنامه شرکت در این مورد پیش‌بینی نشده باشد طبق ماده مزبور، «هر یک از شرکا به نسبت سهمی که در شرکت دارد دارای رای خواهد بود.»

در مورد نصاب رسمیت یافتن تصمیمات مجمع عمومی صاحبان سرمایه در شرکت با مسؤولیت محدود، ماده ۱۰۶ قانون تجارت ترتیبات خاصی را پیش‌بینی کرده است به این ترتیب که ماده مزبور دو حالت را فرض کرده است:

در حالت اول، چنانچه اساسنامه شرکت در این رابطه ساکت باشد، باید در جلسه مجمع عمومی که از همه شرکا دعوت می‌شود باید حداقل نصف به علاوه یک صاحبان سرمایه شرکت (۵۱ درصد) با موضوع مورد نظر موافق باشند.

چنانچه در این جلسه این نصاب (۵۱ درصد) حاصل نشد، در جلسه بعدی که مجدداً از همه شرکا دعوت به عمل خواهد آمد رسیدن به «اکثریت عددی شرکا» برای اعتبار تصمیمات کفایت می‌کند.

اشاره شده است نحوه تقسیم سود و زیان شرکت است. طبق ماده مزبور چنانچه ترتیب خاصی در اساسنامه پیش‌بینی نشده باشد، تقسیم سود و زیان شرکت، متناسب با سرمایه هر شریک خواهد بود. طبق ماده ۱۰۸ قانون تجارت برای تضمین حقوق شرکا در شرکتهای با مسؤولیت محدود که دارای بیش از ۱۲ شریک می‌باشد قانون تجارت نهادی نظارتی به عنوان «هیات نظار» پیش‌بینی کرده است.

طبق همین ماده، مجمع عمومی شرکت بلافاصله بعد از تشکیل قطعی شرکت و قبل از هر اقدامی در امور شرکت، باید حداقل سه نفر از شرکا را به عنوان اعضای هیات نظار تعیین کند.

دوره فعالیت هیات نظار در اساسنامه هر شریک تعیین می‌شود. ولی طبق مقررات قانون تجارت اولین دوره فعالیت هیات نظار اختیار داده است که کلیه دفاتر و اسناد شرکت را بررسی کرده و هر سال گزارشی به مجمع عمومی ارسال دارد و خصوصاً در مورد صورت‌داری شرکت نیز چنانچه نظری مخالف گزارش مدیر شرکت دارد به مجمع عمومی اعلام دارد.

از ماده ۱۷۰ قانون تجارت چنین استنباط می‌گردد که گزارش هیات نظار باید حداقل ۱۵ روز قبل از تشکیل مجمع عمومی به دفتر شرکت تسلیم شده باشد و در این مدت هر صاحب سهم می‌تواند برای مطالعه گزارش مزبور هم‌چنین گزارش مالی شرکت به مرکز اصلی شرکت مراجعه کند.

اولین وظیفه هیات نظار، نظارت بر اجرای مواد ۹۶ و ۹۷ قانون تجارت است. طبق مواد مزبور، شرکت با مسؤولیت محدود وقتی تشکیل می‌شود که سهم‌الشرکه غیرنقدی هر یک از شرکا تقویم شده و سپس تسلیم شرکت شده باشد و سهم‌الشرکه نقدی نیز به حساب بانکی شرکت پرداخت شده باشد.

اگرچه این اکثریت عددی صاحبان نصف سرمایه شرکت نباشند.

برای نمونه یک شرکت با مسؤولیت محدود دارای ۴ شریک است که سه شریک جمعاً ۴۵ درصد سرمایه شرکت و شریک دیگر ۵۵ درصد سرمایه را در اختیار دارد.

در صورت غیبت شریک اخیرالذکر در جلسات مجمع عمومی شرکت، چنانچه سه شریک دیگر تصمیمی اخذ کنند این تصمیم برای شرکت معتبر خواهد بود اگر چه تصمیم گیرندگان کمتر از نصف سرمایه شرکت را در اختیار دارند.

لذا قاعده کلی در مورد تصمیم‌گیری در شرکت با مسؤولیت محدود ابتدا دارا بودن اکثریت سرمایه و در مرحله بعدی دارا بودن اکثریت عددی است. لیکن در چند مورد قانون تجارت نصاب خاصی برای اعتبار تصمیمات شرکا پیش‌بینی کرده است که به شرح ذیل می‌باشد.

■ طبق ماده ۱۱۰ قانون تجارت، چنانچه موضوع تصمیمات شرکای تغییر تابعیت شرکت مندرج در اساسنامه باشد اتفاق آرا شرکا در این مورد ضروری است.

■ طبق ماده ۱۱۲ قانون تجارت، در مورد افزایش سهم‌الشرکه هر شریک، رضایت شریک ذی‌نفع ضروری است.

قاعده کلی در رابطه با حقوق شرکا در شرکت با مسؤولیت محدود طبق ماده ۱۰۸ قانون تجارت رفتار طبق اساسنامه شرکت است. لذا هنگام تنظیم اساسنامه شرکت برای هر یک از شرکا می‌توان حقوق خاصی بیش از ۱۰ درصد سرمایه در تملک وی پیش‌بینی کرد.

مورد مهمی که در ماده ۱۰۸ در این رابطه به آن